

สัมฐานกรุงเทพนนเครื่องข่ายคลองสวนโบราณ

บทคัดย่อ

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของพื้นที่เมืองกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยไม่คำนึงถึงบริบททางภูมิศาสตร์คุณแม่น้ำ ส่างผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยทั้งในระดับอนุภาคและมหาภาค ทั้งที่มีงานศึกษาและบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ยืนยันถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมบริเวณศูนย์กลางของกรุงเทพและปริมณฑล หรือบางกอก ว่าได้รับการบุกเบิกให้เป็นชุมชนสวนผลไม้ มาตั้งแต่สมัยอยุธยา งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมฐานและการเปลี่ยนแปลงเครื่องข่ายคลองสวนผลไม้ บริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการสร้างแผนที่ชิงวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบและแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเครื่องข่ายคลองกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ทั้งในระดับมหาภาคครอบคลุมบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และในระดับอนุภาค ครอบคลุมพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ จากแผนที่ประวัติศาสตร์บริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถประมวลข้อมูลพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะของพื้นที่ รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของ“บาง”ในอดีต และแสดงให้เห็นว่า ชุมชน“บาง”มีวัฒนาการพื้นที่ตั้งแต่สมัยอยุธยา ประเทกของลำน้ำที่พัฒนาขึ้นมา ที่มีรากฐานมาจากพื้นที่ชุมชนสวนผลไม้บริเวณบางกอก เครื่องข่ายคลองสวนผลไม้ในกรุงรัตนโกสินทร์ที่พัฒนาขึ้นมา ก่อนสถาปนากรุงมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่าง ไปจากเครื่องข่ายคลองคุ้มเมืองใหม่ คำสำคัญ (1) สัมฐาน (2) แผนที่ประวัติศาสตร์ (3) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (4) เครื่องข่ายคลอง (5) ชุมชนสวนผลไม้

Bangkok morphology based on traditional orchard waterway network

Abstract

According to a lot of researches and historical documents, it is clear that the center area of Bangkok and its vicinity, or Bangkok in the old time, was basically reclaimed and developed into an orchard settlement since Ayudhya period. Without any consideration of that deltaic topographical background, the improper development of built-up area in Bangkok and its vicinity has an effect directly to a living environment in macro and micro scale. This study has an aim to clarify the morphology and transformation of orchard waterway network in Bangkok and its vicinity. This was conducted by analytical mapping from the historical maps of Bangkok and its vicinity, to identify and demonstrate the correlation of waterway network and the settlement features in macro scale of Bangkok and its vicinity, and in micro scale of Rattanakosin area. The significant points are clear as following; (1) Some specific characteristics from the morphology of Bang settlement in the old time shows that Bang settlement in Bangkok and its vicinity was developed along with an orchard waterway network since Ayudhya period, (2) The orchard settlement features had a correlation to the boundary of orchard and 5 types of waterways, classified from an orchard waterway network in Bangkok and its vicinity, (3) Orchard waterway network, which was developed before the establishment of Rattanakosin, has a different transformation features from City moat waterway network

Keywords (1) Morphology (2) Historical map (3) Bangkok and its vicinity (4) Waterway network (5) Orchard settlement